

REALIZAREA PRINCIPIULUI ÎNFĂPTUIRII JUSTIŢIEI NUMAI DE CĂTRE INSTANŢELE DE JUDECATĂ LA FAZA REVIZUIRII HOTĂRÂRILOR JUDECĂTOREŞTI

Igor COBAN,
magistru în drept, doctorand

Recenzent: ***Vasile CREŢU,***
doctor în drept, conferenţiar universitar (USM)

SUMMARY

The revising of a civil judicial decision is not only a way of appealing a judicial act, but it is also a way of exerting the civil justice. And as part of the civil procedural system the revising of a civil judicial decision interacts with all its parts, including the fundamental principles of civil procedural law. Therefore, it is important to see the forms and the essence of the way the principle of exerting the civil justice only by courts is realized in the stage of revising of judicial decisions as a component part of: civil procedure and in accordance with the goals of the civil justice.

Justiţia este idealul intangibil al dreptului, ultima şi cea mai înaltă expresie a dreptului.[1] Însă, prin justiţie nu urmează să înţelegem numai o aspiraţie spre ceva mai înalt şi mai pur, deoarece aceasta reprezintă şi o activitate a sistemului instanţelor de judecată (criteriul organizaţional-funcţional), precum şi ansamblul reglementărilor de drept procesual prin intermediul cărora funcţia judiciară se poate realiza (criteriul funcţional). Din această perspectivă, justiţia constituie o activitate complexă, în care instituţia revizuirii hotărârilor judecătoreşti ocupă un loc central, deoarece prin aceasta se garantează legalitatea şi temeinicia actului de înfăptuire a justiţiei. Particularităţile revizuirii hotărârilor judecătoreşti constau în faptul că aceasta este unica fază a procesului civil şi formă de realizare a controlului judiciar care vizează actul judecătoresc de dispoziţie intrat în vigoare.[2]

Pe lângă faptul că revizuirii hotărârilor judecătoreşti civile (Capitolul XXXIX C. proc. civ. RM) – ca o cale de atac îi sunt cunoscute principii distincte de exercitare,[3] aceasta constituie parte intrinsecă (integrantă) a sistemului de înfăptuire a justiţiei pe cauzele civile. Din care cauză principiile fundamentale ale procesului civil îşi găsesc realizare şi în faza revizuirii hotărârilor judecătoreşti.

Principiul ***înfăptuirii justiţiei numai de către instanţele de judecată*** este consfinţit prin art. 114 din Constituţia Republicii Moldova şi prevăzut în art. 19 C. proc. civ. RM, iar sfera de aplicare a acestuia cuprinde şi faza revizuirii hotărârilor judecătoreşti pe cauzele civile. Această activitate a instanţelor de judecată, la etapa revizuirii hotărârilor judecătoreşti, corespunde şi prevederilor alin. (1) art. 1 din Legea Republicii Moldova cu privire la statutul judecătorului, care stipulează că „puterea judecătorească se exercită numai prin instanţa judecătorească în persoana judecătorului – unicul purtător al acestei puteri”.[4] Nimeni altcineva (persoană fizică sau juridică), ori altă autoritate sau organ (administrativ, chiar şi instanţa de arbitraj, notarul etc.), care apără drepturile şi interesele legitime ale persoanelor în limitele atribuţiilor sale,[5] nu este în drept să înfăptuiască justiţie pe cauzele civile decât numai instanţele judecătoreşti şi judecătorii ei, numiţi în funcţie în modul stabilit de lege. Cu toate că organele administrative, instanţele de arbitraj, notarii sunt învestiţi de lege cu atribuţii în ce priveşte apărarea drepturilor şi intereselor legitime, după scopul urmărit activitatea lor ţine de ocrotirea normelor de drept. Însă, după cum afirmă şi E.G. Martâncic, în activitatea lor nu se realizează multe din funcţiile justiţiei, din care cauză nici nu o înfăptuiesc.[6] În caz contrar, prin înfăptuirea justiţiei de către alte persoane, autorităţi sau organe, precum şi prin înfiinţarea de instanţe extraordinare pentru înfăptuirea justiţiei, s-ar încălca nu numai prevederile Legii Fundamentale şi ale altor acte normative, dar, după cum afirmă pe bună dreptate profesorul V.M. Ciobanu, aceasta ar constitui şi „o încălcare a principiului separaţiei puterilor în stat”.[7]

De asemenea, principiul înfăptuirii justiţiei numai de către instanţele de judecată, presupune şi faptul că înfiinţarea de instanţe judecătoreşti extraordinare este interzisă. Deoarece, dacă justiţia se înfăptuieşte în numele legii, după cum rezultă din art. 114 al Constituţiei Republicii Moldova, atunci, logic, după

cum afirmă şi I. Deleanu, judecata nu poate fi înfăptuită decât de jurisdicţiile stabilite de lege.[8] Însă, pentru anumite categorii de cauze, potrivit alin. (2) art. 115 din Constituţia Republicii Moldova şi alin. (2) art. 15 al Legii Republicii Moldova privind organizarea judecătorească,[9] pot funcţiona judecătorii specializate.[10]

Un aspect funcţional al principiului înfăptuirii justiţiei numai de către instanţele de judecată presupune că hotărârea judecătorească emisă în pricină civilă poate fi controlată şi reexaminată numai de instanţa judecătorească competentă, în ordinea stabilită de legislaţia procesual civilă (conform alin. (2) art. 19 C. proc. civ. RM). Iar activitatea instanţelor de judecată la faza revizuirii hotărârilor judecătoreşti pe cauzele civile organic se include în funcţia de înfăptuire a justiţiei, întrucât, după cum argumentează autorii M.C. Treuşnikov şi A. Venterova, această activitate ţine de aplicarea normelor de drept (atât de drept material, cât şi drept procesual).[11] Referitor la afirmaţia expusă, în literatura de specialitate se exprimă păreri contrare, conform cărora la examinarea cauzelor civile în procedura de revizuire nu se înfăptuieşte justiţia.[12] Autoarea N.I. Avdeenko îşi argumentează ideea prin faptul că justiţia se înfăptuieşte de către instanţa de judecată numai la soluţionarea litigiului de drept în fond, iar revizuirea reprezintă numai o activitate procesual civilă de exercitare a controlului judiciar. Nu putem fi de acord cu această afirmaţie; ori, dacă am admite că justiţia se înfăptuieşte numai în instanţa de fond, iar în următoarele – apel, recurs şi revizuire – aceasta nu se realizează, atunci ne-am afla în situaţia când un act judecătoresc de dispoziţie pronunţat în procesul de înfăptuire a justiţiei de către instanţa de fond ar putea fi anulat, în condiţiile Capitolului XXXIX C. proc. civ. RM, de un act judecătoresc care nu este emis în procesul de înfăptuire a justiţiei. Ceea ce constituie, evident, o abatere de la prevederile legii şi principiile dreptului procesual civil. După cum afirmă autorul T.T. Aliev,[13] cu care suntem pe deplin de acord, activitatea întregului sistem judecătoresc în stat constituie **înfăptuire a justiţiei,** inclusiv în faza revizuirii hotărârilor judecătoreşti**.**

Astfel, în speţă, prin încheierea din 19 aprilie 2006,[14] Colegiul civil şi de contencios administrativ al Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova a examinat în şedinţă publică cererea de revizuire depusă de către „RC" SRL împotriva deciziei CSJ din 2 noiembrie 2005, prin care recursul declarat de către „RC" SRL a fost respins şi menţinută hotărârea Curţii de Apel Chişinău din 16 mai 2005.

La examinarea cererii de revizuire instanţa de judecată a constatat că „RC" SRL a depus cerere de chemare în judecată împotriva Inspectoratului Fiscal de Stat pe mun.Chişinău cu privire la contestarea actului administrativ.

În motivarea acţiunii, reclamantul „RC" SRL a indicat că, în rezultatul controlului efectuat la 2 februarie 2004 de către colaboratorii pârâtului, a fost întocmit actul de control nr. 3-032617 din 16 februarie 2004. Ulterior, pârâtul, în baza actului de control menţionat, a emis decizia nr. 131 din 9 martie 2004, prin care s-a încasat la buget TVA în mărime de 678 712 lei şi majorări de întârziere pentru neachitarea în termen a TVA în mărime de 36 101 lei.

Reclamantul „RC" SRL consideră acţiunile pârâtului ilegale şi cere anularea deciziei nr. 131 din 9 martie 2004.

Prin hotărârea Curţii de Apel Chişinău din 16 mai 2005 acţiunea a fost respinsă ca neîntemeiată. Iar prin decizia Curţii Supreme de Justiţie din 2 noiembrie 2005 recursul declarat de către „RC" SRL a fost respins şi menţinută hotărârea Curţii de Apel Chişinău din 16 mai 2005.

La 3 martie 2006, „RC" SRL, cu referire la lit. c) art. 449 C. proc. civ. RM *(actualmente lit. b) art. 449 C. proc. civ. RM)*, a depus cerere de revizuire împotriva deciziei instanţei de recurs, cerând admiterea cererii, casarea deciziei instanţei de recurs şi restituirea pricinii spre rejudecare.

În motivarea cererii de revizuire revizuentul „RC" SRL a indicat că i-au devenit cunoscute unele circumstanţe esenţiale ale pricinii, care nu i-au fost şi nu i-au putut fi cunoscute anterior, şi anume: Raportul de expertiză nr. 3071 din 26 decembrie 2005, care combate Raportul de expertiză nr. 1298 din 14 iunie 2004 cu privire la falsificarea facturilor fiscale.

S.S., reprezentantul revizuentului „RC" SRL, în şedinţa de judecată a susţinut cererea de revizuire, cerând admiterea acesteia, casarea deciziei instanţei de recurs şi restituirea pricinii spre rejudecarea recursului.

Audiind reprezentantul revizuentului „RC" SRL, studiind materialele dosarului, Colegiul civil şi de contencios administrativ al Curţii Supreme de Justiţie a considerat cererea de revizuire întemeiată şi a admis-o cu casarea deciziei instanţei de recurs şi restituirea pricinii spre rejudecarea recursului din următoarele considerente. În conformitate cu lit. c) art. 449 C. proc. civ. RM, revizuirea se declară în cazul în care au devenit cunoscute unele circumstanţe sau fapte esenţiale ale pricinii care nu au fost şi nu au putut fi cunoscute anterior petiţionarului. În şedinţa de judecată s-a constatat că concluziile din Raportul de expertiză nr. 3071 din 26 decembrie 2005, în cadrul procesului de urmărire penală efectuat de către Departamentul Urmărire Penală al Ministerului Afacerilor Interne şi eliberat de către Direcţia tehnico-criminalistică din cadrul Ministerului Afacerilor Interne al Republicii

Moldova, sunt în contradicţie cu concluziile date prin Raportul de expertiză nr. 1298 din 14 iunie 2004 cu privire la falsificarea facturilor fiscale, care a stat la baza emiterii hotărârilor judecătoreşti.

Astfel, din considerentele menţionate şi având în vedere faptul că revizuentului „RC" SRL i-au devenit cunoscute unele circumstanţe esenţiale ale pricinii, după cum este Raportul de expertiză nr. 3071 din 26 decembrie 2005, fapt despre care revizuentul nu a ştiut şi nu a putut şti, Colegiul civil şi de contencios administrativ al Curţii Supreme de Justiţie a ajuns la concluzia de a admite cererea de revizuire, de a casa decizia instanţei de recurs şi de a restitui pricina spre rejudecarea recursului.

În baza exemplului enunţat concluzionăm că Încheierea Colegiul civil şi de contencios administrativ al Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova din 19 aprilie 2006 este un act judecătoresc de dispoziţie prin care s-a înfăptuit justiţia, întrucât în conţinutul acestuia, prin intermediul formei procesuale pe care o îmbracă, s-a aplicat o prevedere a normei juridice, ca condiţie a procesului de înfăptuire a justiţiei, după cum s-a menţionat mai sus cu referire la autorii M.C. Treuşnikov şi A. Venterova.

Este de menţionat că la aplicarea prevederilor art. 19 C. proc. civ. RM prin instanţe de judecată – ca subiect al înfăptuirii justiţiei, nu urmează a se înţelege judecătoriile ca verigă a sistemului judecătoresc de înfăptuire a justiţiei în Republica Moldova. Interpretarea corectă se pretează a fi efectuată prin prisma prevederilor art. 114 din Constituţia Republicii Moldova, care concepe instanţele de judecată ca sistem judecătoresc, şi anume: Curtea Supremă de Justiţie, curţile de apel şi judecătoriile. În acest sens şi art. 115 din Constituţia Republicii Moldova stipulează că justiţia se înfăptuieşte prin Curtea Supremă de Justiţie, curţile de apel şi judecătorii – fără a specifica vreo excepţie în ce priveşte criteriul funcţional (fond, apel, recurs, revizuire). Prin urmare, instanţele de judecată înfăptuiesc justiţia atât ca instanţe de fond, apel, recurs, cât şi de revizuire.

În baza celor menţionate şi analizând prevederile art. 453 C. proc. civ. RM putem afirma, la fel, că încheierea de: a) respingere a cererii de revizuire ca fiind inadmisibilă şi b) admitere a cererii de revizuire şi de casare a hotărârii sau deciziei supuse revizuirii – ca acte de dispoziţie ale instanţei de revizuire – constituie acte judecătoreşti de înfăptuire a justiţiei pe cauzele civile. De asemenea, dat fiind faptul că, faţă de actul de dispoziţie al instanţei de revizuire, prevederile Capitolului XXXIX C. proc. civ. RM nu instituie careva reguli speciale, instanţa de judecată, la emiterea şi pronunţarea acestuia, va aplica regulile generale care se înaintează de legea procesual civilă, adică similar ca faţă de hotărârea judecătorească ca act de dispoziţie al instanţei de judecată prin care se soluţionează fondul cauzei. Prin urmare, faţă de încheierea instanţei de revizuire – ca act de dispoziţie al instanţei de judecată şi de înfăptuire a justiţiei civile – se vor înainta cerinţe atât de ordin calitativ (temeinicia şi legalitatea acestuia), cât şi formal (structura şi conţinutul actului de înfăptuire a justiţiei) în condiţiile Capitolului XVI C. proc. civ. RM.

În concluzie menţionăm că revizuirea hotărârilor judecătoreşti constituie nu numai o formă a garantării legalităţii şi temeiniciei actului judecătoresc de dispoziţie, dar este, cu certitudine, şi o formă de înfăptuire a justiţiei pe cauzele civile.

Note:

[1] *A se vedea:* V.M. Ciobanu. *Tratat teoretic şi practic de procedură civilă.* Vol. I. – Bucureşti: Naţional, p. 10.

[2] Pentru detalii *a se vedea*: I. Coban. *Principii de exercitare a revizuirii hotărârilor judecătoreşti irevocabile* // Revista Naţională de Drept, 2005, nr. 8, p. 40-42.

[3] *A se vedea:* Н.В. Кузнецов. *Пересмотр решений, постановлений и определений суда по вновь открывшимся обстоятельствам.* – În: М.А. Викут. *Гражданский процесс России:* Учебник. – Москва: Юристь, 2004, p. 396.

[4] Legea Republicii Moldova cu privire la statutul judecătorului, nr. 544-XIII din 20.07.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 59-60/664.

[5] *A se vedea:* А.Т. Боннер. *Комментарий ст. 5 (Осуществление правосудия только судами) Гражданского процессуального кодекса РФ.* – În: М.С. Шакарян. *Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федераций.* – Москва: Проспект, 2003, p. 5*; de asemenea:* Г.А. Жилин. *Комментарий ст. 1 (Осуществление правосудия арбитражными судами) Арбитражного процессуального кодекса РФ* – În: Г.А. Жилин. *Комментарий к Арбитражному процессуальному кодексу Российской Федераций.* – Москва: Проспект, 2006, p. 14.

[6] *A se vedea:* Е.Г. Мартынчик. *Комментарий ст. 6 (Осуществление правосудия только судом и на началах равенства граждан перед законом и судом) Гражданского процессуального кодекса Молдовы.* – În: А.Н. Кожухарь, А.А. Райлян. *Гражданский процессуальный кодекс Молдовы.* – Кишинев: Universitas, 1992, p. 11.

[7] *A se vedea:* V.M. Ciobanu. *Op. cit.,* p. 12-17.

[8] *A se vedea:* I. Deleanu. *Tratat de procedură civilă.* Vol. I. – Arad: Servo-Sat, 2000, p. 47.

[9] Legea Republicii Moldova privind organizarea, judecătorească, nr. 514-XIII din 06.07.1995 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 58/641.

[10] Pentru detalii *a se vedea:* art. 1, 4, 6, 9 etc. din Legea Republicii Moldova cu privire la instanţele judecătoreşti economice, nr. 970 din 24.07.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr. 77/742; art. 1-5 din Legea Republicii Moldova cu privire la sistemul instanţelor judecătoreşti militare, nr. 836 din 17.05.1996 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr. 51/482; art. 1, 6-10 etc. din Legea contenciosului administrativ, nr. 793-XIV din 10.02.2000 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 57-58/375.

[11] *A se vedea:* М.К. Треушников, З. Чешки. *Основные принципы гражданского процесса.* – Москва: Изд-во МГУ, 1991, p. 54-62.

[12] *A se vedea:* Н.И. Авдеенко. *Механизм и пределы регулирующего воздействия гражданского процессуального права.* – Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1969, p. 50-52.

[13] *A se vedea:* Т.Т. Алиев. *Пересмотр судебных постановлений по вновь открывшимся обстоятельствам.* – Саратов: Издат. центр СГСЭУ, 2004, p. 95.

[14] Încheierea Colegiului civil şi de contencios administrativ al Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova din 19 aprilie 2006 pe dosarul nr. 3rh-83/06.